

Foti Benlisoy: Talat Paşa'yı Anlamak mı?

Posted on 25/01/2020

Solun milliyetçi-ulusalcı bir dili benimsemesi Gelecek dergisinde defalarca eleştirildi ve siyasete soldan bir müdahalenin gelişmesini engelleyecek bir siyaset algısı olarak tekrar tekrar yerildi. Bu eleştirilere göre, ulusalcı bir dilin benimsenmesi, kapitalist küreselleşme karşısında bir geriye çekilişi, “dış güçler-ulus devlet” karşıtlığına mahkum olmayı ifade ediyordu. Bu eleştiriler polemik hevesinden kaynaklanmıyordu. Kaygı duyulan, sosyalist solun milliyetçi dil ve sembolleri benimsemesinin onu hakim ideolojinin etkisi altına alacağı idi.

TKP çevresinin çıkardığı Komünist gazetesinin 260. sayısında yayınlanan “Günümüz Koşullarında Talat Paşa'yı Anlamak” başlıklı yazı, bu kaygıların maalesef hiç de haksız olmadığını ortaya koyuyor. Yazı, araştırmacı Tefik Çavdar'a ait. Dolayısıyla yazının TKP'nin meseleye dair “resmi” pozisyonunu ifade etmediği pekala söylenebilir.

Ancak söz konusu yazının TKP'nin haftalık siyasi müdahale gazetesinde yayımlanmış olması, doğrusu kaygı verici. Yazının başındaki kısa girişte lafı uzatmadan meram ifade ediliyor: “Talat Paşa ya da tehcir bunca yıl sonra niye bu kadar gündeme gelmektedir? Yanıt emperyalizmin politikalarında aranmalıdır.” Evet yanlış okumadınız. Anlaşılan Komünist gazetesi de “emperyalistlerin”, Ermeni tehciri meselesini gündeme getirerek Türkiye'yi sıkıştırdıkları yönündeki milliyetçi argümanı benimsiyor. Bilindiği gibi, emperyalizmin dış güçlerin bir tür komplosu olarak algılanması, Türkiye'de solun da sağın da bir özelliği. Bu anlayışa göre emperyalizm sanki bazı ülkelerin dışında olan ve onlara “dışardan” dayatılan bir şeydir. Buna göre emperyalizm, milli bünyeye dışardan saldıran ve onu hakimiyeti altına alan yabancı bir güçtür. Bu anlayış, toplumsal sınıfları ve sınıf mücadelesini esas almaz; onun öznesi ezen ve ezilen uluslardır. Emperyalizmi içsel bir olgu olarak değerlendirmeyen

ve dolayısıyla da kapitalizmle bağı kurmayan anlayış, antiemperyalizm adına yabancı düşmanlığının ve milliyetçiliğin ötesine geçemez.

ANTIEMPERYALIST BİR KAHRAMAN MI?

Talat Paşa'ya geri dönelim. Hatırlarsanız, İşçi Partisi, Talat Paşa adına geçen aylarda Almanya'da bir etkinlik düzenlemişti. Son dönemde Talat Paşa'dan "antiemperyalist" bir kahraman çıkarma sevdası ulusalcı çevrelerde iyiden iyiye depreşti. Maalesef Komünist gazetesindeki yazı da bu izleği takip ediyor. Yazıda ulusalcı çevrelerce sık sık dile getirilen, Talat Paşa'nın ne kadar dürüst, ne kadar mütevazı bir "devlet adamı" olduğu, ne büyük bir "örgüt ustası" olduğuna dair bildik temalar tekrar ediliyor. Paşa'nın örgütçülüğüne övgüler düzülürken Mahmut Şevket Paşa suikastının ardından "muhalif odakların etkisizleştirilmesi bu ustalığın sonuçlarıdır" deniliyor. Anlaşılan Komünist gazetesini çıkaran arkadaşlar suikast sonrasında sosyalist basın ve örgütlerin de takibata uğradığını, kitle halinde sürgüne gönderilenler arasında sosyalistlerin de olduğunu, hatta Mustafa Suphi'nin de sürülen "muhalif odaklar"dan olduğunu bilmiyorlar. Biliyorlarsa iş çok daha vahim.

Yazıda Talat Paşa'nın Sovyet devrimini "sevinçle karşıladığı" ifade ediliyor. Ne mutlu... Kuşkusuz Kayser II. Wilhelm ve Alman imparatorluğunun bütün Prusyalı general, politikacı ve sermayedar güruhu da ihtilali "sevinçle" karşılamışlardı. Çünkü Osmanlı'nın da parçası olduğu ittifak açısından Çarlık Rusyası'nın devrim yoluyla savaş dışında kalması, gerçekten "sevinçle" karşılanacak bir gelişmeydi. Herhalde ne Talat Paşa ne de Kayser Wilhelm, Sovyet devriminin insanlık için eşitlik, özgürlük ve barışla dolu yeni bir ufku işaret ettiği için sevinmemişlerdi. Onların sevincinin nedeni, askeri açıdan Doğu cephesinde ellerinin rahatlaması ve doğuya doğru daha fazla ilerleme imkânının önlerinde açılmasıydı. Osmanlı güçleri de zaten devrimden istifade ederek "Turan yolunda" Kafkaslar'a doğru hızla ilerlemişlerdi. Sadece Talat'ın değil, Osmanlı ricalinin büyük çoğunluğunun yaşadığı öyle bir sevinçtir ki, ordularıyla Bakü Komünü'nü devirmekte tereddüt bile etmezler.

Çavdar'a göre "Talat Bey'i suçlayanlar tek olay olarak Ermeni tehcirini gündeme getirirler." Bir kere yukardaki satırlardan da anlaşılacağı üzere Talat'ı "suçlamak" için Ermeni katliamı dışında da bol miktarda malzeme mevcut. Burada Dahiliye Nazırı olarak Talat'ın sosyalist basın ve örgütlere yönelik baskıcı tutumunu anmak yeterli. II. Enternasyonal arşivi Talat'ın da üyesi olduğu kabinelerin sosyalist karşıtı baskıcı tutumuna ilişkin bol miktarda belge, rapor vs. ihtiva ediyor. II. Enternasyonal'i de "emperyalistlerin içişlerimize müdahale etmekte kullandıkları bir araç" olarak değerlendiren aklıevvel "antiemperyalistler" çıkmaz umarım.

Dahası, Talat'ın önderlerinden olduğu İttihat ve Terakki, Osmanlı İmparatorluğu'nun I. Dünya Savaşı denen büyük mezbahaya sokma başarısını da göstermiştir. Avrupa'nın dört bir yanında milliyetçiler, bu savaşa girmelerini meşrulaştırırken bunun onlar için aslında bir "savunma savaşı" olduğunu vurgularlar. Fransızlar "Alman militarizmine" karşı, Almanlar da "Rus otokrasisine" karşı savaşa girmişlerdir. İngilizler liberal demokrasiyi, Amerikalılar halkların haklarını savunmak için savaşa katılmışlardır. Emperyalistler arasındaki boğuşmanın mazereti çok. Bizim cenahta da aynı biçimde savaş, bir tür yurt müdafaası olarak görülmüş, gösterilmiştir. Oysa Osmanlı devletinin savaşa katılımının ardında özellikle Rusya'ya karşı yayılma hevesi ve yeniden büyük güç olma hevesi apaçıktır. Milyonlarca insanın bir hiç için öldüğü, sakat kaldığı, sadece Sarıkamış'ta onbinlerce askerin donarak öldüğü I. Dünya Savaşı'na katılma kararı pek de masum bir karar olmasa gerek. Yani Talat Paşa'yı "günümüz koşullarında anlarken" savaş tercihini de akılda tutsak hiç fena olmaz hani.

TARİH VE EZİLENLER

Gelelim Ermeni meselesine. Çavdar'a göre, "tehcir, Ermeni çetelerinin doğudaki (Rus) cephenin arkasında, sürekli olarak askerimizi taciz etmesi, Çarlık ordularına açık bir biçimde yardım etmesi nedeniyle alınmış bir karardır. Zaten 19. yüzyılın ikinci yarısından

itibaren Amerikan, Fransız, İngiliz vb. emperyalist ülkeler doğu ve güneydoğu Anadolu misyoner kolejleri açarak Ermeni ayrılıkçı hareketini desteklemiş ve yükseltmişlerdi. İddia edilen ölümler, bu tehcir sırasında, göçen kabilelere saldıran Türk ve Kürt çeteleri tarafından meydana gelmiş. Ayrıca ağır yolculuk koşulları telefatin artmasına neden olmuştur.” Bu kadar basit. Komünist gazetesi mesele hakkında resmi tezin tekrarını yeterli buluyor. Türk Tarih Kurumu Başkanı Halaçoğlu’nun açıklamalarına da pekala yer verebilir hani. Fazla uzatmayalım. Ne de olsa „sözde soykırım“ iddialarının emperyalistlerin oyunlarından ibaret olduğunu hepimiz biliyoruz. Hani Komünist gazetesi de öyle yazıyor ya... Sadece bir noktaya değinmek elzem: Sosyalistler tarihe ezilenlerin penceresinden bakarlar. Onların acılarını, direnişlerini, mücadelelerini açığa çıkarmaya çalışırlar. Onların iktidarlarca bastırılmaya çalışılan seslerine kulak verirler. Bu anlamda tarihte „taraf“ olurlar. Çünkü tarihin bugün ve gelecekte bağımsız olmadığını bilirler. Başka bir gelecek, başka bir şimdi arayanlar, egemenlerin tarih üzerindeki tahakkümünü kırarak orada ezilenlerin susturulmuş, unutturulmuş acıları ve mücadelelerini açığa çıkarmalıdır. Bu da resmi tezleri papağanca tekrarlayarak olacak şey değil elbette.

Talat Paşa’yı bırakıp başta söylenenlere geri dönelim en iyisi. Sosyalist hareketin dünyanın dört bir yanında ciddi bir meydan okuma ile karşı karşıya olduğu hemen herkesin malumu. Kapitalist küreselleşme, yani sermayenin dünya ölçeğindeki saldırısı geçmiş dönemin bütün dengelerini alt üst ediyor. II. Dünya Savaşı sonrasında oluşan toplumsal/siyasal koşullar ortadan kalkıyor. Toplumsal diyalog, sınıflar arası uzlaşma ve işbirliği siyasetlerinin hükmü kalmıyor. Geniş kitlelerin yaşam deneyimleri sarsıcı dönüşümler geçiriyor. Bu durum kitlelerin bilincinde de derin bir sarsıntıya yol açıyor. Bu durum karşısında sosyalist solun kapitalist küreselleşmenin yarattığı yoksullaşma ve dışlanma deneyimlerini mevcut liberal/piyasacı/kozmpolit ve otoriter/devletçi/milliyetçi seçeneklerin dışında bir dille anlamlandırmaya girişmesi gerekiyor. “Yurtseverlik” kampanyalarının, her taşın altında emperyalist “komplolar” keşfetmenin, özelleştirmelerle ilgili “vatan satılmaz” söyleminin bu yolda pek açıcı olmadığı aşikâr. Böylesi bir dil, ezilenlere deneyimlerini anlamlandırmada mevcut olanla bir kopuşu önermiyor. Tam tersine onları ulusal anlam dünyası içerisinde

tutuyor. İstedığınız kadar “sınıfçı” olun, bu anlam dünyası çerçevesinde yoksulluk ve dışlanma, sınıf mücadelesinden ziyade öncelikle milli meselelerdir. Vatanın bağımsızlığı ve onuru, sınıf çatışması ve toplumsal mücadelelerin önünde yer alır. Emperyalizm ise olsa olsa güzel vatanımıza karşı çeşitli güç odaklarının giriştiği bir komplodan başka bir şey olamaz. Bu anlam dünyasını beslemek sosyalistlerin işi olamaz. Buradan nemalanacak güçler bellidir. Hasılı, radikal bir pozla da atılsa yurtseverliğe, ulusalcılığa dair sloganlar, sırtını iktidarın verili diline dayama kolaycılığından başka bir kapıya çıkmaz. Bugün tam tersine toplumsal mücadeleleri, ezilenlerin kendi hayatlarını kurma yönündeki iradelerini, kapitalizmi aşmaya ve “başka” bir dünyayı kurmaya dönük gerekliliği vurgulayan “antikapitalist/antiemperyalist” bir dil kullanmak gerekiyor.

(Gelecek Dergisi - Temmuz 2006)

Kaynak: yeni yol.org